

**Переговори стосовно Угоди про вільну торгівлю
між Україною та ЄС
Інформаційні замітки для зацікавлених сторін 6**

Торгівля послугами

Лібералізація торгівлі послугами передбачає внесення змін до національного законодавства, щоб дозволити діяльність закордонних операторів та/або надання національного режиму для закордонних операторів на вітчизняному ринку. Торговля послугами – це складна сфера, оскільки для кожного сектору послуг існує декілька методів надання цих послуг (метод 1: транскордонний – наприклад, електронне пересилання оброблених даних; метод 2: споживання за кордоном – наприклад, приїзд до країни іноземних туристів; метод 3: комерційна присутність – наприклад, діяльність відділень іноземного банку; метод 4: тимчасове пересування фізичних осіб (наприклад, закордонних будівельників). Разом з тим, на відміну від переговорів стосовно торгівлі товарами, переговори з питань торгівлі послугами зазвичай передбачають застосування підходу на основі позитивного переліку, тобто передбачається, що лібералізації підлягатимуть лише ті сфери послуг та методи надання послуг, які включені до такого переліку, тоді як у випадку торгівлі товарами лібералізації підлягають всі товари крім винятків, зазначених у переліку.

Травень 2008 року

Звіт підготували:

Кріс Косгроув
та
Марк Хейлієр
експерти компанії

CTA
ECONOMIC & EXPORT ANALYSTS LTD

505 Pinner Road, Harrow HA2 6EH, United Kingdom

Tel: (+44) 870 199 5835 Fax: (+44) 870 383 5011

office@ctaeconomic.com

www.ctaeconomic.com

ПОТОЧНА СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ

Національний рівень

Під час ведення переговорів із Світовою організацією торгівлі (СОТ), Україна лібералізувала власну сферу послуг, в результаті чого вона має режим торгівлі послугами, який є одним з найбільш відкритих та ліберальних послуг. В більшості сфер послуг Україна скасувала обмеження щодо доступу до ринку та забезпечує надання національного режиму для постачання послуг за методами з 1 по-3¹. Нижче наведені всі обмеження на торгівлю послугами, що діють в Україні:

Сектор або Галузь	Метод надання			
	надання через кордон	споживання за кордоном	комерційна присутність	тимчасове перебування фізичних осіб
(ДР – доступ до ринку, НР – національний режим)				
ДІЛОВІ ПОСЛУГИ				
Юридичні послуги			ДР: тільки українські громадяни можуть надавати нотаріальні послуги.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Облік	ДР: офіційні аудиторські звіти повинні бути підтвержені українським аудитором або українською аудиторською фірмою.			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Медичні та стоматологічні послуги та послуги акушерок, санітарок, фізіотерапевтів та працівників швидкої допомоги			ДР: професійні кваліфікаційні вимоги – відповідно до українського законодавства. НР: Закордонні постачальники послуг повинні говорити українською мовою.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
КОМУНІКАЦІЙНІ ПОСЛУГИ				
Поштові та кур'єрські послуги (включаючи послуги експрес - пошти)	ДР: ліцензійні системи можуть бути передбачені для під-секторів з (i) по (iv): (адресована пошта; адресовані пакунки, адресовані видання та експрес доставка), для яких передбачені загальні службові обов'язки. Такі ліцензії можуть передбачатися окремими загальними службовими обов'язками та/або бути пов'язаними з фінансовими внесками до компенсаційного фонду. Нічого не передбачено для під-секторів з (v) по (viii).			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
ПОСЛУГИ ДИСТРИБУЦІЇ				
Послуги з оптової торгівлі книжками, газетами, журналами (крім канцтоварів)			ДР: Іноземна участь обмежена 30% протягом 5 років з дати вступу. Після того – ніяких обмежень.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
ОСВІТА				
Початкова; Середня Та Вища			ДР: згідно з українським законодавством лише громадянин України може очолювати освітній заклад, незалежно від форми власності.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний

¹ Україна майже не має зобов'язань щодо методу 4.

Сектор або Галузь	Метод надання			
	надання через кордон	споживання за кордоном	комерційна присутність	тимчасове перебування фізичних осіб
(ДР – доступ до ринку, НР – національний режим)				
ФІНАНСОВІ ПОСЛУГИ				
Пряме страхування (життя та інші форми)	ДР: непов'язаний ²			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Страхове посередництво - наприклад, брокерська та агентська діяльність	ДР: непов'язаний ³ Після 5 років з дати вступу: без обмежень.			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Торгівля: - деривативи; - інструменти обмінного курсу та відсоткової ставки, включаючи такі продукти як свопи та форвардні угоди	ДР: непов'язаний			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Участь в емісії усіх видів цінних паперів, включаючи страхування та розміщення у якості агента (державного або приватного) та надання відповідних послуг			ДР: тільки юридичні особи, які займаються винятково емісією цінних паперів, а також банки.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
МЕДИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ				
Послуги лікарень; Інші послуги з охорони здоров'я	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний		ДР: професійні Кваліфікаційні Вимоги – відповідно до українського законодавства	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
КУЛЬТУРА, СПОРТ, ВІДПОЧИНОК				
Розважальні Послуги (включаючи театри, виступи музичних груп та циркові виступи)	ДР: непов'язаний			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Кінотеатри	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний	НР: непов'язаний	Ніяких, крім доступу до субсидій: Непов'язані.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Послуги інструкторів - танцюристів	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Послуги агенцій новин			ДР: іноземні інвестиції обмежені 35%.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Бібліотеки, архіви, музеї та інші послуги в сфері культури	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний	НР: непов'язаний	НР: непов'язаний	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний

² нічого не передбачено для: страхування ризиків, пов'язаних з морськими перевезеннями та комерційною авіацією та запусками космічних човнів та вантажів (включаючи супутники), якщо таке страхування поширюється на все або дещо з наступного: товари, що транспортуються, човен, що перевозить товари, а також будь-які відповідні зобов'язання, що виникають у зв'язку з таким перевезенням.

³ нічого не передбачено для: страхування ризиків, пов'язаних з морськими перевезеннями та комерційною авіацією та запусками космічних човнів та вантажів (включаючи супутники), якщо таке страхування поширюється на все або дещо з наступного: товари, що транспортуються, човен, що перевозить товари, а також будь-які відповідні зобов'язання, що виникають у зв'язку з таким перевезенням.

Сектор або Галузь	Метод надання			
	надання через кордон	споживання за кордоном	комерційна присутність	тимчасове перебування фізичних осіб
	(ДР – доступ до ринку, НР – національний режим)			
ТРАНСПОРТНІ ПОСЛУГИ				
Послуги вантажних морських перевезень; зберігання та складування; митне оформлення для морського транспорту; контейнери та депо	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Внутрішні водні шляхи - пасажирський та вантажний транспорт (за винятком каботажного)	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний		ДР: непов'язаний	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Системи замовлення повітряного транспорту	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний		ДР: непов'язаний НР: непов'язаний	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Залізничний пасажирський та вантажний транспорт	ДР: непов'язаний		ДР: непов'язаний	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Автомобільний пасажирський та вантажний транспорт	ДР: непов'язаний		Ніяких у разі реєстрації в якості юридичної особи.	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Допоміжні послуги - всі види транспорту за Винятком агентських послуг з вантажних перевезень	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний
Інші послуги				
Послуги салонів краси; масаж, спа, перукарські послуги	ДР: непов'язаний НР: непов'язаний			ДР: непов'язаний НР: непов'язаний

Крім того, непов'язані обмеження передбачені для горизонтальних питань – таких як іноземна власність на землю та субсидії та державна підтримка для іноземних постачальників послуг.

Угоди між Україною та ЄС

УПС та План дій Україна – ЄС передбачають “поступове скасування обмежень з метою поступового надання послуг між ЄС та Україною в деяких секторах”. УПС визначає відповідні заходи в деяких секторах, включаючи морський транспорт, поштові послуги, а також освітні та фінансові послуги. Крім того, План дій визначає законодавчі заходи, які слід вжити в усіх секторах з тим, щоб:

- забезпечити координацію усіх відповідних адміністративних закладів з метою сприяння постачання послуг та скасувати бар'єри у торгівлі послугами;
- забезпечити ефективне впровадження законодавства, яке встановлює основні принципи недискримінації, впровадження

більш деталізованого вторинного або галузевого законодавства, якщо необхідно.

Зобов'язання в рамках СОР

Більшість зобов'язань вступили в силу зі вступом України до СОР. Те не менш декілька з цих зобов'язань вступають в силу пізніше, а саме:

- страхове посередництво, наприклад, брокерське або агентське: зараз доступ до ринку є непов'язаним, однак через 5 років після вступу не можна буде застосовувати ніяких обмежень/винятків.
- послуги з оптової торгівлі/дистрибуції книжок, газет, журналів(крім канцтоварів): через п'ять років після дати вступу участь закордонних суб'єктів обмежена 30 відсотками, пізніше – ніяких обмежень.

Оскільки України є новим членом СОР і оскільки її зобов'язання з лібералізації послуг є більш глибокими, ніж зобов'язання первинних учасників Генеральної угоди про торгівлю послугами (ГАТС), навряд чи від України будуть вимагати подальшої лібералізації відповідно до будь-якої угоди СОР, укладеної в рамках дохійських переговорів.

Інші угоди

Україна не має інших двосторонніх угод, пов'язаних із доступом до ринків послуг.

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ (ВТРАТИ ТА ЗДОБУТКИ)

Надання іноземним учасникам доступу до ринку в сфері торгівлі послугами в Україні та надання їм національного режиму загострить конкуренцію в цих галузях, що призведе до зменшення цін, підвищення якості та поширення асортименту послуг. Наближення до законодавства ЄС ще більше загострить конкуренцію з боку як українських, так і європейських постачальників послуг, що ще більше зменшить ціни. Надання ЄС більшого доступу на ринки України означатиме, що ЄС надасть більший доступ українським постачальникам послуг, що призведе до зростання експорту українських послуг. Нещодавні дослідження можливих наслідків угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС здебільшого лише визначають ситуацію в сфері послуг, що склалася в Україні (за секторами та за галузями), та не розглядають потенційні вигоди від подальшої лібералізації.

Разом з тим, були наведені декілька важливих оцінок, а сам:

- З огляду на досвід інтеграції сфери послуг центральноєвропейських країн з ЄС, ВВП України міг би збільшитися на 39 відсотків² на основі повної інтеграції ринку послуг з ринком послуг ЄС (лібералізація та апроксимація усіх галузей послуг).
- для послуг дистрибуції,³ загострення конкуренції веде до збільшення продуктивності, однак також до банкрутства компаній після прийняття УВТ.

² Дослідження Центру соціальних та економічних досліджень (CASE) (2006 р.) Перспективи економічних відносин між ЄС та Україною

³ ECORYS (2008 р.) Оцінка впливу на стабільність торгівлі УВТ між ЄС та Україною в рамках посиленої Угоди між Україною та ЄС

- вітчизняні постачальники транспортних послуг⁴ в Україні у найближчій перспективі можуть відчувати падіння обсягів виробництва та зайнятості, однак з часом ці показники зростуть, так само як і частка ринку, зайнята транспортними операторами ЄС.
- Відкриття ринку ЄС може мати менш позитивні наслідки на транспортну галузь ЄС⁵ якщо відповідний доступ буде наданий українським операторам без обов'язкового забезпечення вимог ЄС щодо якості (професійні вимоги – фінансове положення, професійна компетентність та професійна репутація, кваліфікація водія, а також технічні та екологічні стандарти, тощо). Такі вимоги застосовуються до транспортних операторів ЄС, та не обов'язково до українських операторів, що з'являються на ринку ЄС. Різниця в рівні цих вимог може надати конкурентну перевагу українським операторам та мати негативні наслідки для європейської транспортної галузі.
- очікуваний вплив УВТ на послуги в сфері комунікацій⁶ не має бути дуже великим. Що стосується економічних наслідків, то конкуренція має загостритися, а ціни повинні зменшитися, що у довгостроковій перспективі може призвести до ймовірного збільшення обсягу послуг та рівня зайнятості.
- Постачальники фінансових послуг в Україні в результаті УВТ мають зазнати негативного впливу. Ціна на фінансові послуги повинні зменшитися, що повинно мати потужний позитивний вплив на решту економіки України.

ПІДХОДИ ЄС В РАМКАХ ІНШИХ УГОД

Підхід ЄС до торгівлі послугами в контексті переговорів про УВТ передбачав укладення угоди, яка мала б доповнити ГАТС та за якої були б визначені рівні лібералізації для кожного з секторів послуг, а також детально визначений дозволений метод доступу. Це стосується обох сторін. Це також стосується УВТ між ЄС та Чилі, а також багатьох Євро-середземноморських угод. Разом з тим, Угода про асоціацію між Хорватією та ЄС йде ще далі у конкретному визначенні апроксимації законодавства та гармонізації методів регулювання та контролю сфер послуг із законодавством та методами ЄС. Угода про асоціацію між Хорватією та ЄС містить конкретні положення для транспортних та фінансових послуг, та передбачає перехідний період тривалістю чотири роки.

ПИТАННЯ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ІНТЕРЕС ДЛЯ УКРАЇНИ

Що це означає для зацікавлених сторін та учасників переговорів в Україні:–

Наслідки: Здається ймовірним, що ЄС звернеться до України з проханням взяти на себе більше зобов'язань, ніж це передбачено в її пропозиціях СОТ, та що УВТ піде далі, ніж положення Угоди про партнерство та співробітництво (УПС) та зобов'язання України в рамках СОТ:

⁴ див. вище.

⁵ див. вище.

⁶ див. вище.

- Які подальші зобов'язання може бути змушена взяти на себе Україна?
- Чи є сектори, які необхідно захистити? На яких підставах?
- Які сфери послуг в ЄС українських постачальників послуг хотіли б бачити лібералізованими?

Подальші кроки: Зацікавлені сторони мають налагодити позитивний контакт з учасниками переговорів - представниками державних відомств з метою погодження розкладу лібералізації сфер послуг для України та ЄС:

- Представники постачальників послуг, які залишаються захищеними відповідно до зобов'язань в рамках СОТ (див. Розклад СОТ ГАТС або зведену таблицю, наведену вище) повинні оцінити вплив подальшої лібералізації з ЄС. Ті, хто вважає, що ці обмеження слід залишити, мають обґрунтувати власну позицію на основі доказів, даних та аналізу (інтереси щодо захисту);
- Представники постачальників послуг, які зараз зіштовхуються з обмеженням доступу до ринку або обмеженням національного режиму на ринках ЄС (включаючи право використовувати українських працівників), повинні довести власні проблеми до відома представників України на переговорах та звернутися з проханням забезпечити подальшу лібералізацію цих секторів в ЄС (інтереси щодо наступу);
- Представники України на переговорах мають забезпечити відповідність українських наступальних та захисних інтересів та розкладів СОТ ГАТС України та ЄС з тим, щоб опрацювати перелік секторів для взаємної лібералізації та забезпечення доступу до ринку.

Наслідки: Здається вірогідним, що ЄС звернеться до України з проханням забезпечити подальше наближення її законодавства в сфері послуг до відповідного законодавства ЄС:

- Які сектори та під-сектори слід включити, а які під-сектори зарезервувати?
- Які часові рамки слід надати Україні для забезпечення апроксимації?
- Який рівень інституційного розвитку буде необхідний?

Подальші кроки: Зацікавлені сторони повинні встановити позитивний контакт з учасниками переговорів - представниками державних відомств з метою погодження найкращих часових рамок та рівня ухвалення та забезпечення дотримання законодавства ЄС в сфері послуг:

- Представники постачальників послуг, які вважають, що швидке впровадження та імплементація законодавства ЄС в їхніх секторах матиме позитивні наслідки, мають навести відповідні аргументи, тоді як ті постачальники послуг / представники секторів, які вважають, що слід забезпечувати *status quo* (тобто продовжити державні монополії, державну підтримку або монополні обмеження) також мають викласти свої аргументи на підтримку винятків або тривалішого перехідного періоду;
- українські регуляторні структури/галузеві міністерства повинні визначити, чи мають бути виключені відповідні сектори (відповідні рішення мають бути повністю обґрунтовані), а також визначити вимоги до інституційного потенціалу та вартість реалізації апроксимації законодавства та методів примусового забезпечення дотримання вимог законодавства ЄС;
- після цього зацікавлені сторони можуть сформулювати узгоджену з урядом позицію щодо часових рамок необхідних для повного впровадження законодавства ЄС в сфері послуг та методів примусового забезпечення його дотримання в конкретних секторах чи під-секторах, а також часові рамки, необхідні для впровадження.